

ÇUBUK YÖRESİ ALEVİ OCAKLARI VE KURUCULARI

Doç. Dr. İbrahim ARSLANOĞLU

Alevi topluluklarının liderleri olan dedeler çeşitli ocaklara bağlıdır. Ocakların kurucuları genellikle Hacı Bektaş Veli ile birlikte Anadolu'ya göç eden Horasan erenleridir. Anadolu'ya geldikten sonra Hacı Bektaş Veli bunları örgütlemiş ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerine göndererek onlara bu bölgelerin Türkleştirilmesi ve İslamlaştırılması görevini vermiştir.

Bu yarı-savaşçı kolonizatör dervişler, kendilerine bağlı oymaklarla yerleştikleri bölgelerde zaviyeler kurmuşlar, nüfus ve ekonomik bakımdan buraları zenginleştirmişlerdir. Günümüzde bile Alevi Ocakları'nda bu dervişler hala hem maddi ve hem de manevi bir nüfuza sahiptirler. Bu dervişlerin adlarını taşıyan Alevi Ocakları onların kutsal kimlikleri çerçevesinde ortaya çıkmış ve aynı soydan gelenlerce de bu ocak geleneği sürdürülerek bugüne kadar gelmiştir (Yaman,1998:361).

Bir araştırmada Anadolu'daki Alevi Ocakları şöyle sıralanmaktadır (a.g.y:368-369):

Ağu İçen Ocağı, Baba Mansur Ocağı, Celal Abbas Ocağı, Dede Garkın Ocağı, Derviş Cemal Ocağı, Garip Musa Ocağı, Güvenç Abdal Ocağı, Emirbeyliler Ocağı, Hıdır Abdal Ocağı, Hubuyar Sultan Ocağı, Hüseyin Abdal Ocağı, İmam Zeynel Abidin Ocağı, Kanber Abdal Ocağı, Karapirbad Ocağı, Koca Haydarlı Ocağı, Koca Leşker Ocağı, Kureyşan Ocağı, Munzur Abdal Ocağı, Pir Sultan Ocağı, Sarı Saltuk Ocağı, Seyyid Ali (Kızıldeli) Sultan Ocağı, Seyyid Baba Ocağı, Seyyid Mahmud Hayranî Ocağı, Seyyid Sabun Ocağı, Sinemli Ocağı, Şah İbrahim Ocağı, Şeyh Ahmet Dede Ocağı, Şeyh Çoban Ocağı, Şeyh Delil Berhican Ocağı, Şeyh Hasan Ocağı, Şeyh Samut Ocağı, Üryan Hızır Ocağı, Yalincık Abdal Ocağı, Yanyatır Ocağı.

Bunların dışındaki ocaklar ise şunlardır (a.g.e:369-370):

Abdal Musa Ocağı, Anşa Bacılılar Ocağı, Ateşoğlu Ocağı, Battal Gazi Ocağı, Bostankulu Ocağı, Bulduklı Ocağı, Cemal Abdal Ocağı, **Cibali ve Topçular Ocağı**, Çarşambalı Ocağı, Çavdarlı Ocağı, Derviş Ali Baba Ocağı, Derviş Beyaz Ocağı, Dinçli Ocağı, Eraslan Ocağı, Eşikli Ocağı, Eymirlerli Ocağı, Gemalmazlı Ocağı, Gökvelioğulları Ocağı, Gözcü Kara Ahmet Dede Ocağı, Hamzalı Ocağı, **Hasan Dede Ocağı**, Haydarî Sultan Ocağı, Horasanlı Ocağı, Işık Çakırlı Ocağı, İmam Rıza Ocağı, **Kalender Veli Dede Ocağı**, Karaköseli Ocağı, Karaşar Ocağı, Kaygusuz Abdal Ocağı, Keçeci Ahî Baba Ocağı, Kız Süreği Ocağı, Koçu Baba Ocağı, Köse Süleyman Ocağı, Kul Himmət Ocağı, Nazlım Abdal Ocağı, Nuri Dede Ocağı, **Otman Baba Ocağı**, Özcanlı Ocağı, Pamuklu Ocağı, Perşembeli Ocağı, Sarı Mecdin Ocağı, Sarıbal Ocağı, Seyyid Gazi Ocağı, Seyyid Kemal Ocağı, Seyyid Seyfi Ocağı, Sınık Abdallı Ocağı, Söylemezli Ocağı, Sultan Şücaaddin Ocağı, Şeyh Bedreddin Ocağı, Şeyh Süleyman Ocağı, Şeyh Şadılı Ocağı, Şeyh Safi Ocağı, Taptuklu Ocağı, **Türabî Baba Ocağı**, Uzunelli Ocağı, Yağmurlu Ocağı, Yılanlı Ocağı, Yunuslu Ocağı.

İkinci listede Çubuk Alevi Ocakları'ndan **Kalender Veli, Cibali Sultan** ve **Türabî** ocaklarının adı bulunmaktadır. Ayrıca Çubuk Alevi Ocakları'nın piri olan Kalender Veli Ocağı'nın başlangıçtaki piri Ali Otman Baba Ocağı ile emanetli piri olan Hasan Dede Ocağı bu listede yer almıştır. Buna karşılık **Hacı Murad Evlâtları Ocağı** ile **Mehmet Abdal Ocağı**'nin isimleri bu listede bulunmamaktadır.

Çubuk Yöresi Alevi Ocakları;

- 1.Seyyid Kalender Veli Ocağı**
- 2.Cibali Sultan Ocağı**
- 3.Hacı Ali Türabî Ocağı**
- 4.Hacı Murad-ı Veli Ocağı**
- 5.Mehmet Abdal Ocağı**

1. SEYYİD KALENDER VELİ OCAĞI

Çubuk Yöresindeki Alevi Ocakları Seyyid Kalender Veli Ocağı'na bağlıdır. Bu ocak, Hacı Ali Türabî Ocağı ile Cibali Sultan Ocakları'nın piri, Hacı Murad Evlâtları Ocağı ile Mehmet Abdal Ocağı'nın Mürşidi'dir.

Seyyid Kalender Veli, Hz. Muhammed'in 5. nesilden torunu olan İmam Muhammed Bakır'ın neslinden gelmektedir. Babası Seyyid Siyamî Faki, Horasan pirlereindir. Türkistan piri Hoca Ahmet Yesevi Hazretleri'nin işaretiyle köselerini atıp Anadolu'ya göç etmişlerdir (Teberoğlu, 1998:48).

Ahmet Yesevi, Anadolu'da Çepni Türkleri'ne yapılan baskılara razı olmadığı için oğlu Kutbettin Haydar komutasında 5 bin kişilik bir ordu gönderir. Bu ordunun içinde S. Siyamî Faki de vardır. Ordu bölgeyi iyi bilmediği için Keskin Tekfuru'na yenilir ve sonunda S. Siyamî, Çubuk'un bugünkü adıyla Sele köyüne gelerek yerleşir (a.g.e:49-50).

Seyyid Siyamî, Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Horasan'dan Anadolu'ya birlikte geldiği 70.000 erenden birisidir. Hacı Bektaş Veli kendisine hem dünya, hem de ahiret sultanlığını verdiği halde o, sadece ahiret sultanlığını kabul etmiştir (Akçay,1969:17).

S. Kalender Veli, Beypazarı ilçesinin Karasar Beldesi yakınında konar-göçer hayat süren Yağdanı Sultan'ın kızı Melek Kız'la evlenir. Rivayete göre Melek Kız'la Kalender Veli'nin nikahlarını rüyalarında Hz. Muhammed kıymıştır. Bunun üzerine gençler, gerçek hayattaki nikahları Suluca Karahöyük'de Hacı Bektaş Veli tarafından kıyılarak evlenirler (Teberoğlu,1998:54-56).

Kalender Veli, erik yiyen babasının boğazında bu eriğin kalması üzerine köy çayına koşar ve suyu elindeki selesine katarak dökmeden getirir ve kerametini gösterir. Köyün eski adı Çevlik Ağzı iken bu olaydan sonra zamanla Sele olarak değişmiştir (a.g.e:61-62).

Yine rivayete göre Kalender Veli, zaman ve mekanı aşarak Mekke'ye gidip orada cuma namazını kıldırıştır. Gerek Çavundur ve gerekse Kargın aşiretlerinin imamı olarak kendisini kabul ettirmiş, onları görüp gözetlemiş, sorunlarını akıl ve mantık çerçevesinde çözmüştür. Ayrıca Kalender Veli, Doğu Anadolu'daki Terekeme Türkleri'nin de piri'dir. Zamanla Kalender Veli evlâtları tarafından görülüp gözetilmedikleri için bu bağ kopmuştur. Günümüzde Terekeme Türkleri'nin oynadıkları Kalender Barı, vaktiyle pirleri Kalender Veli'yi karşılamak için oynadıkları oyundan kalmıştır (a.g.e:63,71,72.).

Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında Kalender Veli'nin büyük katkısı olmuştur. Bu yardımlarından dolayı, (günümüzde Cücük Çiftliği olarak bilinen) Cücük ve Taşpınar köyleri civarını 4. Kılıçarslan fermanla ona vermiştir (a.g.e:98-99).

Kalender Veli'nin oğlu Hamdi Sultan S. Hacı Ali Türebî'nin torunu ile evlenir ve Cücük Çiftliği'ne ev yaparak yerleşir ve zamanla koyun ve sığır sürülerine sahip olur. Günlerden bir gün Kalender Veli ile birlikte Hacı Bektaş Veli, Hamdi Sultan'a "yurdun kutlu olsun" demeye Cücük Çiftliği'ne gelirler. Hamdi Sultan, Hünkâr Hacı Bektaş Veli için 300-400 kuzu kurban eder. Hacı Bektaş Veli, bunun üzerine "Hamdi amma da Kuzukıranmışsın. Bu kadar kuzu kesmene ne gerek var. Bir kuzuyu yememiz için eşin hazırlasın, ben dua edeyim, siz amin deyin ve diğer kuzular dirilsin" der ve sonuçta kuzulardan biri hariç diğerleri dirilir ve ayağa kalkarak yürürler. O tarihten sonra Hamdi Sultan'ın diğer adı Kuzukıran olmuştur. Nitekim Hamdi Sultan'ın soyundan gelen Kargın köyündeki evlâtlarının soyadları Kuzukıran, Büyükkuzukıran ve Özkurukıran'dır (a.g.e:100-101).

Kalender Veli'nin çürümemiş bedeni yakın zamana kadar rahatlıkla görülebiliyordu. Fakat yeni onarımla fayans kaplama ile kapatılmıştır. Osmanlı Padişahı II.Murad Hüdavendigâr zamanında şimdi Yıldız soyadlı olan aile, Kalender Veli'nin Türbesi'ne türbedar olarak görevlendirilmiştir (a.g.e:214).

Gerek Seyyid Siyami ve gerekse Kalender Veli, yaşadıkları dönemde akıl hastalıklarını tedavi ederek bu konudaki kerametlerini göstermişlerdir. Onların ölümlerinden sonra günümüzde de akıl hastaları bu türbeye getirilmekte ve burada tedavi edildiklerine inanılmaktadır. Tedaviden sonra ise hastalar buraya gelerek kurban kesmektedirler. Burası Alevi ve Sünni birçok kişi tarafından evlilik ve çocuk isteği sebepleri ile de ziyaret edilir (Akçay,1969:15,19,20).

Seyyid Kalender Veli Ocağının taliplerinin bulunduğu köyler (Kuzukıran, 18.3.98):

1. Kargın
2. Ömercik
3. Kuyumcu
4. Meşeli
5. Sarısu ve Tepe Sarısu
6. Kösrelik
7. Dalyasan
8. Dağkalfat
9. Çitköyü
10. Sele
11. Sarıkoz
12. Mahmutoğlan
13. Karaağaç
14. Ovacık
15. Saracalar
16. Kutluşar
17. Mart
18. Tavşancık

Kalender Veli Ocağı dedelerinin bir kısmı Kargın köyünde, diğer bir kısmı ise Sele köyünde ikamet etmektedirler. Kargındaki dedeler: Şih Bayram Kuzukıran, Ahmet Kuzukıran, Hacı Mehmet Kuzukıran, Hamza Engür (soyadı Kuzukıran iken sonradan Engür olarak değiştirmiştir). Sele'deki dedeler: Navuz Kalender, Kadir Kalender ve Kadir Yurdakadim (a.g.g.).

Kalender Veli Ocağı'nın piri Hasan Dede'deki dedeler, mürşidi ise Hacı Bektaş'taki dedelerdir. Aslında Kalender Veli Ocağı'nın piri Dimetoka'da ikamet eden Ali Otman Baba idi. Fakat mesafenin uzak oluşu nedeniyle Çubuk'taki taliplerini görüp gözetemediği için kendi musahibi olan Hasan Dede'ye emaneten bağlamıştır (a.g.g.).

2. CİBALİ SULTAN OCAĞI

Cibali Sultan'ın cediti İmam-ı Musa Kazım'ın 7. evladından gelme S.İbrahim Hazretleri'dir. S.İbrahim, Anadolu'ya 1200'lü yılların ortalarında Emirce Aşireti'nin imamı olarak gelmiştir. Emirce Aşireti, Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu yıllarda Kayı Boyu Uç Beyliği'nin emri altında İnegöl-Domaniç arasındaki bölgeye yerleştirilmiştir (Teberoğlu, 1998:162-163).

Cibali Sultan'ın büyük oğlu Cebe Ali, 1444 yılında 52 yaşında iken Osmanlı ordusunda Cebeci Ocağı'nı kurmuştur. Aynı zamanda İstanbul'un alınışında Fatih Sultan Mehmed'in yanında görev yapmıştır. İstanbul'un fethinden önce buraya gelen Cebe Ali, bir çok Hıristiyanı Müslüman yaparak, müridleri arasına katmıştır. Bunun için İstanbul'un alınışı sırasında bugünkü "Cibali" diye anılan semtin topa tutulmamasını ister, Fatih de bunu kabul eder, fakat ordu komutanları bu semte top atılmamasına bir anlam veremezler. Baskılara dayanamayan Fatih, bu bölgenin de topla dövülmesine izin verir. Topçular Cibali semtine de gülle atmaya başlarlar. Fakat atılan güllerin çoğu tekrar sur dışına geri atılmaktadır. Çünkü bunları Cibali Sultan eline alarak geri göndermektedir. Bu durumu Fatih'e haber verirler ve O hemen ateşin kesilmesini emreder. Fatih'in sözünde durmamış olması Cibali Sultan'ın kerametini ortaya çıkarmıştır (Çağlayan,1996:16-19).

Fatih Sultan Mehmed'in, "Eğer Padişah sensen ordunun başına geç; eğer padişah bensem, emrediyorum, başkomutan olarak ordunun başına geç" diye babası II. Murad'a yazdığı mektubu götüreren ve O'nu ikinci kez tahta çıkmaya ikna eden Cebe Ali Bey'dir (a.g.e:1996:14).

Cibali Sultan'ın bir kerameti ise şöyle anlatılmaktadır: Piri olduğu Emirce Aşireti'nin bir kolu Konya'ya yerleşir. Bu aşirette bir güzel kız vardır. Bu kıza Karamanoğlu İbrahim Bey veya bir vezirin oğlu aşık olur. Kız istenir fakat erkek tarafı Alevi olmadığı için kız verilmez. Ancak aşirete baskı yapılır ve Aşiret Konya'yı terketmeyi bile düşünür. Bunun üzerine tüm oba cem olur ve pirlelerini çağırırlar. Cemin sonuna doğru pirleri çıkagelir. Problemlerini O'na anlatırlar. Cibali Sultan, beyin oğlunun Alevi olması şartıyla kızın verilmesini ister. Bey buna yanaşmadığı gibi gerekirse kız zorla alabileceğini söyler. Cibali Sultan, bir sınav yapalım ve kimin inancı kuvvetli ise diğer taraf o inancı kabul etsin, der. Bunun üzerine Cibali Sultan, erkek tarafından birisi benimle birlikte kızgın fırına girecek ve kim yanmadan fırından çıkarsa o tarafın inancı benimsenecek, der. Bunun üzerine Cibali Sultan'la vezir kızgın fırına birlikte girerler. Fırına girerlerken Cibali Sultan vezire; "Elini bana ver,

gönlünü bana teslim et” der. Birlikte fırına girerler 48 saat sonra vezir gönülden teslim olmadığı için vücudu kül olur ve yalnızca eli ve kolu sağlam kalır. Bu sınavın sonunda vezir bunu gururuna yediremez ve yine kızı zorla alacağını söyler. Bunun üzerine Cibali Sultan fırındaki kütükleri iyice korlaştırdıktan sonra koltuğunun altına alarak saraya gider. Nereye dokunsa orası ateş almaktadır. Vezir bakar ki saray yanıp kül olacak bunun üzerine kız isteğinden vazgeçerek Cibali Sultan’dan aman diler (a.g.e:19-21).

Cebe Ali Bey, İstanbul’un fethinde görev almadan önce kardeşi Seyit Murad’a el ve icazet vererek piri yapmıştır. Bu icazette; pirlük görevinin evladın ulusundan ulusuna geçmesini emretmiştir (a.g.e:16). Bu ocakta bu geleneğin hala devam ettiğini görüyoruz. Şu anda Çubuk yöresinde Cibali Ocağı’nın piri en yaşlı dede olan Zülfikar Elden’dir.

Emirce Aşireti’nin birbirine tutkunluğu, kalabalık oluşu ve haksızlık karşısında seslerinin çıkması yüzünden Kayı Boyu’nun önderleri tarafından bu aşiret **Emirce** ve **Kuyumcu** olmak üzere iki düşman gruba bölünmüştür. Kuyumcu Aşireti bu sebeple bölgeyi terkederek Çukurova’ya giderek orada konar-göçer şekilde yaşamaya başlamıştır. 18. yüzyılda ise Osmanlı Padişahı’nın emriyle zorunlu olarak Çorum ilindeki Kuyumcu Özü denilen yere yerleştirilmişlerdir. Zorunlu yerleştirmeye razı olmayan bazı haneler Çubuk Bölgesindeki Dağkalfat’a, bir kısmı da daha sonradan Susuz, Köşrelik ve Kuyumcu köylerine yerleşmişlerdir. Bunlar bugün Cibali Ocağı talibidirler (Teberoglu,1998:163).

Aşiretin Emirce kolu, Eskişehir’e göç etmiştir. Fırın olayından sonra Fetret Devri’nde Çubuk’un Susuz, Yukarı Emirler ve Aşağı Emirler köylerine gelip yerleşmişlerdir. Aşiretin önde gelenleri bölgenin soğuk ve dalgalı arazi yapısını ileri sürerek; tekrar Eskişehir’e göç etmişler ve Karakeçili aşireti topraklarında çoğu zaman konar-göçer halde yaşamışlardır. Bu aşiret 1782 yılında Ankara bölgesinde bugünkü yerleşim yerlerine zorunlu olarak yerleştirilmişlerdir (a.g.e:164-165).

Üçüncü kardeş ise S. Seyfullah’tır. Hakkında fazla bilgi yoktur, kabri Çankırı ili Kurşunlu ilçesinin Dumanlı köyü yaylasında “Erenler Türbesi” olarak bilinir. Cibali Ocağı 1662 tarihinde emaneten Şah Kalender Veli Ocağı’na bağlanmıştır (a.g.e:166). Cibali Ocağı’na bağlı talip köyler:

- 1.Yukarı Emirler
- 2.Aşağı Emirler
- 3.Susuz köyüdür.

Bunun dışında yukarıda da konu edildiği gibi Dağkalfat, Köşrelik ve Kuyumcu köylerinde de bu ocağın talipleri bulunmaktadır.

Cibali Ocağı dedeleri; Seyyidiler, Kemterler, Kırkhocalar ve Yakuplar sülalesinden birisinden olmaktadır. **H. İbrahim Gülletutan Dede**, Seyyidiler sülalesinden olup diğer dedeler **Zülfikar Elden** ve **Arif Hikmet Dalkılıç** Kemterler sülalesindedir. Cibali Ocağı dedelerinin ulusu Zülfikar Elden Dede’dir. Bu dede ümmi olup okuma-yazma bilmemektedir. Ayrıca yaşlı olduğundan köylere gidip erkanı yönetmemektedir. Bunun için Kemterler sülalesinden birisini yerine vekil olarak göndermektedir (Gülletutan, 20.6.98).

3. HACI ALİ TÜRABÎ VE OCAĞI

Hacı Ali Türabî, Hz. Muhammed'in soyundan İmam-ı Muhammed Bakır'ın neslinden gelmektedir. Babası S. Ahmet, annesi Zeynep Hatundur. Miladı 1173 tarihinde Türkistan'ın Sayram Kasabası'nda doğmuştur. 1265 tarihinde bugünkü Şabanözü ilçesi Mart köyünde vefat etmiştir. Türkistan Piri Şeyh Hoca Ahmet Yesevi, oğlu Kutbettin Haydar komutasında Anadolu'ya gönderdiği 5 bin kişilik ordunun sancaktarı olarak S.Hacı Ali Türabî'yi görevlendirdi (Teberoğlu,1999:16).

Ordu Keskin Tekfuruna yenilir, bunun üzerine Hacı Ali Türabi, 1205 yılında soğuk bir kış günü Kenkiri'ye (Çankırı) gelerek sabahın erken saatinde ezan okur. Uykusundan uyunan Kengirililer Hacı Ali Türabi'yi kilisenin beyaz mermerinde yakalayarak kilisenin avlusundaki bir kuyunun içine atıp üzerine taşlar bırakırlar. Kısa bir süre sonra üzerindeki taşları kerametiyle kaldıran Hacı Ali Türabi, tekrar ezan okumaya başlar. Kengri halkı onu yakalayarak tekrar kuyuya atar ve çıkmasını diye üzerine daha büyük taşlar atarlar. Kuyunun üzerindeki taşları yine kerametiyle kaldırarak kuyudan çıkan Hacı Ali Türabi, tekrar ezan okur ve halka bir nutuk çekerek şunları söyler: "Ey Kengiri halkı gelin Müslüman olun, kurtuluşa erin ve kıyamet gününde helak olmayın." Bunun üzerine Kengri halkı O'nu yakalayarak kuyuya tekrar atarlar ve bu defa üzerine daha fazla sayıda taş koyarlar. Yine kerametiyle kuyudan çıktığını gören Kengiri Tekfuru ile Maruf Tekfuru, adamlarını toplar ve Hacı Ali Türabi'yi yakalayarak zincire vururlar. Kengiri'ye gelmesin diye Eldivan Dağı'na getirip (bugün Uluçam diye bilinen) bir ağaca sıkıca bağlarlar ve yanına bir nöbetçi bırakırlar. Hacı Ali Türabi, zinciri kırarak, bugünkü Şabanözü ilçesi Mart köyüne gelir ve "burası mart gibi soğukmuş" diyerek yerleşir ve köyü kurar. Böylece köye adı da verilmiş olur (a.g.e:17-18).

Hacı Ali Türabi, S.Hacı Murad-ı Veli'nin öz dayısıdır. Hacı Ali Türabi'nin Hacı adını alışı şöyle olmuştur: Bugün Eldivan ilçesine bağlı Küçük Hacı Bey köyünün kurucusu (İsmail) ile Büyük Hacı Bey köyünün kurucusu (İbrahim) iki kardeş hacca gitmeye niyet ederler. Her ikisi de rüyalarında Hz. Muhammed'i görürler. Peygamberimiz onlara hacca gitmeden önce Hacı Ali Türabi'yi ziyaret etmelerini söyler. Ertesi gün her ikisi de Mart köyüne gelerek Hacı Ali Türabi'yi ziyaret ederler. O da rüyasında Hz. Muhammed'i görmüş ve Peygamberimiz hac maksadıyla iki kardeşin O'nun yanına geldiklerini haber vermiştir. Bu yüzden Hacı Ali Türabi misafirleri beklemektedir. Bir müddet sonra misafirler gelir. Büyük kardeş İbrahim, "Bak Hacı Ali Türabi, biz hacca ikinci defa gidiyoruz. Halbuki senin maddi durumun bizden iyidir, niçin hacca gitmiyorsun, yoksa canın istemiyor mu?" der. Bunun üzerine Hacı Ali Türabi, "Nasip olursa Mekke ve Medine'ye gider, ceddime yüz sürer ve hac farızasını yerine getiririm" der ve misafirlerini yolcu eder. İki kardeş Hac için kutsal topraklara giderler ve Arefe günü hacı adaylarının Vakfe'de saf olduklarını ve onlara Hacı Ali Türabi'nin imamlık yaptığını görürler. Namazdan sonra Hacı Ali Türabi'yi sürekli aramalarına rağmen bir türlü bulamazlar ve dönüşte kendisinden özür dilerler. Hacı Ali Türabi onlara der ki: "Kul beşerdir bazen şaşar, önce içimizdeki şeytanı öldürmeli, Hz. Muhammed bir hadisinde, **"Benim neslimden birisini ziyaret eden gönüllerde hacidir"** buyurmuştur" diyerek onları köylerine uğurlar. Bu olaydan sonra Mart köyü halkı Hacı Ali Türabi'ye daha çok bağlanmış ve O'nu "Hacı" mahlası ile anmaya başlamıştır (a.g.e:18-19).

Hacı Ali Turab-ı Veli Hazretleri, Medine'de Peygamberimizin kabrini ziyaretlerinde bir nat söylemiştir. Bu natın üç kitasına burada yer verelim (Dedeoğlu, Özdemir, 7.11.98.):

**Medine-i Münevvere Ravzında bulduk usül
Giydik iman hulkına, dinimiz buldu usül
Evliya, Enbiya kapında beli bağlı kul
Kıl Şefa'at Ya Muhammed Şah-ı Sultan-ı Resül**

**Turabî'yem var mı? sözün ötesi
Öldür hırsı, nefsi Hakk'a yetesi
Ermeni'nin Rum'un yağlı ketesi
Kaypak Müslümanı dinden çıkarır.**

**Eksik etmez bizden nan-ı nimeti
Yarattı cümleyi, Yaradan Gani
Tarikat içinde erkanı, yolu
Hazreti Adem'den beri biliriz.**

Türabi Ocağı'nın taliplerinin bulunduğu köyler şunlardır (Dedeoğlu, Özdemiroğlu, 7.11.98): Çankırı İli Şabanözü ilçesine bağlı köyler: Mart köyü, Bulgurcu köyü, Göldağı köyü, Özbekköy, Karahacı köyü, Kutluşar ve Değirmencievi köyü.

Ankara ili Çubuk ilçesine bağlı köyler: Sarısu köyü, Köşrelilik köyü, Dağkalfat köyü, Demirci köyü, Mahmutoğlun köyü, Kargın köyü.

Ankara ili Kalecik ilçesine bağlı Yüzbeğen ve Tavşancık köyleri, Kırıkkale'nin Hasan Dede kasabası, yine Kırıkkale ili Sulakyurt ilçesi Hamzalı köyü, Bursa ili İnegöl ilçesi Şehitler köyü, Eskişehir ili Beylikahır ilçesi Koşmat köyü

Bu köylerden bazılarının tamamı Türabi Ocağı'na bağlı iken bazı köylerde farklı ocaklara bağlı talipler bulunmaktadır.

Seyyid Hacı Ali Türabi Ocağı dedeleri bu soydan gelen erkek evlâtlardır. Dedelik görevini akraba içerisinde ehli olanlar yaparlar. Dedelerden bazılarının isimleri şöyledir: **Ali Dedeoğlu, Halil Özdemiroğlu, Yusuf Dedeoğlu, Şükrü Dedeoğlu, Hasan Dedeoğlu** (a.g.g.).

Türabi Ocağı'nın piri, Kalender Veli Ocağı, mürşidi ise Hasan Dede Veli Ocağı'dır

4. S. HACI MURAD-I VELİ VE OCAĞI

İmam-ı Cafer Sadık Hazretleri'nin S. Muhammed isimli evladının neslinden gelmektedir. Hacı Murad-ı Veli, Hz. Muhammed'in 18. göbekten torunudur. Babasının asıl adı S. Ahmet'tir. Ahmet Yesevi Hazretleri'nin Türbesi'nde çok carı çaldığı için halk arasında "Aliyyü'l Büka" olarak bilinir. Hacı Ali Türabi'nin kız kardeşinin oğludur ve asıl adı Ali'dir (Teberoğlu, 1998:135).

Hacı Murad-ı Veli 1228 veya 1229'da Horasan'ın Sayram Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Bu nedenle Horasan erenlerindedir. Yaşına girmeden Kabe yollarında iken "Hille" yakınında annesi vefat etmiştir. Annesi ölmeden önce Küçük

Ali'yi kendi ocaklarında rehber olan Arap Ali'ye emanet etmiştir. Ali kafileden önce Kabe'ye ulaştığı için hacılığı bir yaşlarından önce almış ve her isteyenin muradını verdiği için de "Murat" adını almıştır. Hac dönüşünde babası Aliyyü'l Büka, kösesinin peşine gitmemiş ve Urfa'da Halilurrahman Türbesi'nde türbe bekçiliği yapmak için kalmış ve oğlu küçük Ali'yi Arap Ali ile Anadolu'ya göndermiştir (a.g.e:135-136).

Hacı Murad-ı Veli, Anadolu'ya Akkoyunlu Aşireti'nin imamı olarak gönderilmiştir. Horasan'dan atılan Karaağaç kösesi, bugünkü adıyla Baykuş Boğazı'nın sağ tarafındaki kayalık alanın az ilerisine Eskiköy diye bilinen yerde bulunmuş ve buraya yerleşmiştir. Hacı Murad-ı Veli, 2,5-3 yaşlarında Arap Ali tarafından Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye götürülerek icazet almıştır. Dönüşte Arap Ali ile birlikte sarı taşa binerek köyüne dönmüş ve böylece çocuk yaşta kerametini göstermiştir. Hacı Murad-ı Veli, doğuştan velayet nuruyla doğduğu için velayet-i hasse grubundaki velilerden sayılır. S.Hacı Murad-ı Veli'nin yaşadığı dönemde Bağdat'tan alınan 48 773 no'lu kayıtta "Anadolu'da üçüncü derece velidir" ibaresi yazılıdır (a.g.e:136-137).

Uzun süre Eski Köy'de yaşamış ve Kalecik Tekfuru'nun zulmüne uğrayarak bugünkü Çankırı ili Eldivan ilçesi Seydi köyündeki türbesinin bulunduğu yere gelip yerleşmiştir. 17 yıl burada yaşadktan sonra 1307 yılında vefat etmiş ve buradaki türbesine gömülmüştür (a.g.e:138-139).

Hacı Murad-ı Veli'nin 3 erkek çocuğu olmuştur. En küçük oğlu Halil, babasından önce vefat etmiş ve babasının yanına gömülmüştür (a.g.e:139). Oğullarına: "Burası size yurt olmasın Maruf Tekfuru'nun şerrinden başka yerlere giderek yurt-yuva kurunuz" demiştir. Bunun üzerine ikinci oğlu S. Veli, Ortaca ilçesine bağlı Elmalık Bucağı'nda, "Elvan Çelebi" adı ile bilinen türbede gömülmüştür. Diğer oğlu Kekilli Mehmet ise, Köşrelik köyünün üzerinde Aydest Dağı'nında gömülmüştür (a.g.e:139).

Üçüncü oğlu S. Zeynel'dir. Hacı Murad Veli'nin nesli bu çocuğundan devam etmiştir. Asıl adı unutulup Pir Ali Çelebi adıyla bilinmektedir. Eskipazar yakınlarında "Sede Yaka" kariyesinde bir tekke kurarak o yıllarda büyük alimler yetiştirmiştir. Bunun için bölgenin Türkleşmesi ve islamlaşmasında büyük etkisi olmuştur(a.g.e:139-140).

S. Hacı Murad-ı Veli'nin oğlu Pir Ali'nin 6. göbekten oğlu S. Hasan Dede, bir erkan basma olayına kahrederek kösesini atmış ve Bursa İli'nin İnegöl ilçesine bağlı Doma köyüne (yeni ismiyle Şehitler) göç etmiştir. 41 yıl pirlere haber alamayan talipleri, ocağın rehberi olan Arap Ali evlâtlarınca görülüp gözetilmiştir. Ulaşılamayan yerler ise zamanla kör kalmıştır (a.g.e:140-141).

S. Hasan Dede'nin neslinden gelen S. Hüseyin'in ortanca oğlu aynı köyde kalmış büyük oğlu S. Bektaş ise Şabanözü'nün Bulgurcu köyüne, küçük kardeşleri S. Hasan Çubuk'un Kargin köyüne Kalender Veli evlâtlarına hizmet etmesi için gönderilmiş ve burada evlenerek köye yerleşmiştir (a.g.e:140-141). Bugünkü Hacı Murad-ı Veli Ocağı dedeleri Bulgurcu köyüne yerleşen S. Bektaş'ın soyundan gelenlerdir.

Hacı Murad-ı Veli Ocağı taliplerinin bulunduğu köyler: (Bektaşoğlu, 29.9.98):

1. Bulgurcu
2. Kutluşar
3. Sarısu

4. Kösrelik
5. Dağkalfat
6. Tepeköy
7. Kırıklı
8. Asarcık
9. Yüzbeğen
10. Özbekköy
11. Meşeli.

Dedelerden bazıları ise şunlardır: **İsmail Bektaşoğlu, Celal Abbas Bektaşoğlu, Şeref Bektaşoğlu,**

5.S. MEHMET ABDAL VE OCAĞI

Babası Seyyid Hasan Gazi Hazretleri'dir. Mehmet Abdal, Abdal Musa'nın "Abdal" mahlaslı 6 kardeşinden en büyüğü olup Hacı Bektaş Veli'nin amcazadesidir. Doğum tarihi bilinmemekle beraber Horasan ilinin bugün Azerbaycan sınırları içinde kalan Hoy Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Mehmet Abdal Dede Horasan erenlerindedir (Teberoğlu, 1997:23).

Türkistan Piri Hoca Ahmet Yesevi'nin dervişleri köslerini atıp Anadolu'ya gelirlerken S. Mehmet Abdal, Caber Türk Aşireti'nin imamı olarak Musahibi S. Cabbar Baba ile Anadolu'ya gelmişlerdir (a.g.e:27).

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'daki 66 halifesinden birisi de Seyyid Mehmet Abdal'dır. Hacı Bektaş Veli halifelerine bir gün, "Bana birer eşya veriniz, bu gece onları menzillerine göndereyim, ol yerler size yurtluk olsun" buyurmuştur. Sabah olunca Hacı Bektaş Veli "Hepiniz bana verdiğiniz eşyaların arkasından gidip oraya yerleşerek kendinize yurt, yuva kurunuz. Oraları ıslah edip İslamı ve Türklüğü o bölgelere yayınız" diyerek herbirini köşeği kabul edilen eşyaların arkasından göndermiştir (a.g.e:28).

S. Mehmet Abdal Dede'nin verdiği Kara-cuk Dağı'nın cevheri olan taşını; Hacı Bektaş Veli, velilik gücüyle bugünkü ismi Orta ilçesinin Doğanlar köyüne (eski ismi Evrateli, Osmanlılar döneminde Avreteli olarak değiştirilen) göndermiştir. Mehmet Abdal Dede bunu söylenen yerde bularak oraya yerleşmiştir (a.g.e:28).

Herkesin bildiği gibi, köyünde kıtlık olduğu için Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli'den buğday istemek üzere Suluca Karahöyük'e gelir ve yolda topladığı alıçları Hacı Bektaş Veli Dergahı'na hediye olarak getirir. Akşam ayin-i cem'e katılır. Gözcü olan Karaca Ahmet, "Bire Yunus bu Dergah'da mihman olan Ali'dir. Yukarı geç otur" der. Hacı Bektaş Veli, "Mihman olan canlar seccade üzerine gelsinler görgülerini yapalım ki, Hak lokmasını yiyebilsinler" der. Yunus'un burada göz göze geldiği ilk kişi zakir postunda oturan Hacı Ali Tütabi'dir. Hacı Ali Tütabi, kopuzuyla hem çalmış ve hem de nefesler söylemiştir. Bu sırada Yunus, "Keşke ben de aşık olsam da Hakk'ı zikretsem." düşüncesini kafasından geçirirken Hacı Ali Tütabi'ye bu malum olduğu için O'nu yanına çağırır ve "Şu badeyi iç ki muradına eresin" der. Yunus bu badeyi öyle aşkla içer ki, sanki akli başından gider ve şu beyiti söyler (a.g.e.:29-31.):

Aklım başıma gelmedi;
Aşk şarabını tatmayınca

Kendiliğimi bilmedim;
Gerçek ere yetmeyince

Hacı Ali Tûrabi Dede de Koca Yunus'a şu mısralarla karşılık verir (a.g.e:31):

Ölmeden önce ölmeyi düşün
Sakahüm hamrına kanmayı düşün
Bir mürşid-i kamile ermeyi düşün
Turabî'nin sözü hoş be mihmanlar

Ertesi gün Yunus oradakilere "Bire erenler, üç gündür beni mihman ettiniz. Artık buğdayımı verin de ben ocağıma döneyim" der. Bunun üzerine Hacı Bektaş Veli, "Bire Yunus sana nefes versek olmaz mı?" der. Yunus ise, "Hünkârım, ben nefesi ne yapayım, buğday verin ki, çoluk çocuğumla yeyip nefsimi körleyeyim" der. Bunun üzerine Hacı Bektaş Veli, kilerci S. Mehmet Abdal'a dönerek "Erenler, Yunus'un götürebileceği kadar buğday verin, varsın yolu açık olsun" der. Sonra Mehmet Abdal ile birlikte kilerin kapısına kadar giderler. Kapıda Mehmet Abdal "Bire Yunus buğday istemekle hata ettin, eğer nefes isteseydin, buğday elinde olurdu" der ve Yunus'un götürebileceği kadar buğday vererek onu yola çıkmak üzere uğurlar. Yolda Koca Yunus'un aklına, kilerci Mehmet Abdal'ın söyledikleri gelir, geri dönerek buğdayı verip nefesi ister. Mehmet Abdal, durumu Hacı Bektaş'a ilettiğinde O, "Varın Yunus'a söyleyin, ol kapının anahtarını biz Tapduk Emre'ye verdik. Orada çalışıp kemale ersin ve böylece Hakk'a vasil olsun" der. Bunun üzerine Yunus 5 kıtalık bir deyiş söyler. Buraya onun iki kıtasını alalım (a.g.e:31-33):

Muhammed'in eshabu yarenleri
Hazır olmuş gördüm; anda onları
Vecde gelmiş, tarikat erenleri
Allah derler, bir meclise uğradım

Derviş Yunus çok şükür Hakk'a erdim
Muhammed'in nururu berk urur gördüm
Ehl-i Beyt ile 12 imamı sevdim
Allah derler, bir meclise uğradım.

Bunun üzerine S. Mehmet Abdal Dede: "Bire Yunus kemale ermişsin, İnşallah Cemale de erersin" diyerek buğdayı ile beraber Koca Yunus'u uğurlamıştır (a.g.e:33).

Çerkeş Tarihi isimli el yazması bir eserde, Mehmet Abdal'ın Çerkeş bölgesine irşat ile görevlendirildiği kayıtlıdır. S. Mehmet Abdal Dede, Anadolu'ya 1227 miladi yılında gelmiş ve Evratelin'e yaklaşık 1270'li yıllarda yerleşmiş ve 1287'de Hakk'a yürüyerek; köşegisi kabul edilen Er Taşı'nın kible yönünde yaklaşık elli metre uzağına defnedilmiştir (a.g.e:38).

Mehmet Abdal Ocağı'nın piri, **Şih S. Pir Hasan**'dir. Evlâtları Malatya'nın Şih Hasan köyünden gelip Mehmet Abdal Ocağı evlâtlarını yüzyıllarca görüp gözetmişlerdir. Yolun uzak oluşu ve iki evladının Evrateli köyünde vefat etmeleri üzerine bundan 158 yıl önce Şih Hasan evlâtlarından S. Ahmet Dede; S. Hacı Ali Tûrabî evlâtlarından Büyük S. Mustafa Efendi'ye, S. Mehmet Abdal Ocağı evlâtlarını şartlı olarak emaneten bağlamışlardır (a.g.e:39).

S. Mehmet Abdal'ın eserlerine gelince, evlâtlarının elinde O'na ait 1224 tarihinde yazılmaya başlanan el yazması bir **Buyruk** bulunmaktadır. Bunun dışında yine el yazması **Güvercin Gövsü** adlı bir eser olduğu söylenmektedir. Bunun en son evlâtlarından Deli Hasan Dede'de olduğu belirlenmiştir. Aslı ele geçirilememiştir. Bu eser, Çapar'lı Ali Haydar Akyol tarafından kendi görüşleri de katılarak Latin harfleriyle yeniden yazılmıştır (a.g.e:54,59).

S. Mehmet Abdal Dede'nin evlâtlarından O'nun 7. göbekten torunu Zeynel isimli masum çocuğun pabucunun teki, Altındağ'a bağlı Karaköy'deki evlâtlarının elinde bulunmaktadır. Bu pabucun öteki eşi ise Çubuk ilçesine bağlı Kuyumcu köyünde Meslikler sülalesinin elindedir. Her iki pabucun da tüm felçli hastalıklara iyi geldiğine inanılmaktadır (a.g.e:39).

S. Mehmet Abdal Dede'nin evlâtlarından Karaköy'de S. Celal Güvençlerin evlerinde bir ulu direk vardır. Bu direğe üç ihlas ve bir Fatiha okunarak çivi çakılmakta ve bunun bütün yaralara iyi geldiğine inanılmaktadır (a.g.e:60).

Mehmet Abdal Dede'nin kabri; evlâtları, talipleri ve sevenleri tarafından yüzyıllardır ziyaret edilmektedir. Burada hacette ve niyazda bulunanların dileklerinin yerine geldiğine inanılır. Bu yatırda ayrıca adak kurbanları kesilir ve yağmur duası yapılır (a.g.e.:62-63).

S. Mehmet Abdal Dede'nin yatırı ve kösesi kabul edilen Er Taş'ın etrafı 1996 yılının baharında evlâtlarının önderliğinde bu ocağın taliplerince beton duvarlarla çevrilmiştir (a.g.e:75).

S. Mehmet Abdal Ocağı'na bağlı ocak yoktur. Bu ocağın piri Hacı Ali Türebî Ocağı, mürşidi ise Kalender Veli Ocağı'dır (Güvenç, 2.11.98). Rehberi ise Haydar'ı Sultan'dır. Esasen S. Mehemed Abdal evlâtları 1839 tarihine kadar Malatya'nın S.Pir Hasan evlâtlarına bağlı iken bu ocak dedelerinin Malatya'dan gelip gidemeyişleri yüzünden emanetli olarak Hacı Ali Türebî Veli evlâtlarından S. Mustafa Efendi'ye emaneten şartlı olarak bağlanmıştır (a.g.e: 72,167).

Mehmet Abdal Ocağı'nın talipleri olan köyler:

- 1.Aşağı Karaköy
- 2.Yukarı Karaköy
- 3.Çapar

4.Bulgurcu köyüdür. Son iki köy Çankırı'nın Şabanözü ilçesine bağlıdır (Güvenç, 2.11.98).

Bu ocağın dedelerinden bazıları ise şunlardır: İsmail Güvenç, Hüseyin Güvenç, Cafer Güvenç, Mustafa Güvenç, Mehmet Güvenç (a.g.g.).

SONUÇ

Görüldüğü gibi Çubuk Yöresi'nde 5 Alevi ocağı bulunmaktadır. Bunlardan Mehmet Abdal Ocağı ile Hacı Murad-ı Veli ocaklarının piri Hacı Ali Türebî Ocağı'dır. Hacı Ali Türebî Ocağı ile Cibali Ocakları'nın piri ise S. Kalender Veli Ocağı'dır. Kalender Veli Ocağı'nın piri ise Hasan Dede Veli Ocağı'dır. Hasan Dede'nin piri ise Hacı Bektaş Veli Ocağı'dır.

Böylece Çubuk yöresindeki Alevi ocaklarından Mehmet Abdal Ocağı ile Hacı Murad-ı Veli Ocakları'nın piri Hacı Ali Türebî, mürşitleri ise S. Kalender Veli Ocağı'dır.

Hacı Ali Tûrabî Ocağı ile Cibali Ocağı'nın pirleri S. Kalender Veli Ocağı, mürşitleri ise Hasan Dede Veli Ocağı'dır. En üstte bulunan Kalender Veli Ocağı'nın piri Hasan Dede Veli Ocağı, mürşidi ise Hacı Bektaş Veli Ocağı'dır. Bu ocakların dışında bazı illerden Çubuk İlçesi ve Çubuk yöresi Alevi köylerine gelip yerleşen çeşitli ocaklara bağlı Aleviler bulunmaktadır.

Anadolu'ya gelen Türkler, Rum tekfurları ile savaşımlar ve onlardan çok baskı ve zulüm görmüşlerdir. Azınlık oldukları için ancak kuvvetli bir dayanışma ve örgütlenme ile ayakta kalabilmişlerdir. Nitekim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin kurduğu bu dedelik örgütü Anadolu'da Türkler'in birbiriyle yakından ilgilenmelerini sağlamıştır. Her talibin görgü ve sorgusu, bağlı olduğu ocağın dedeleri tarafından yapılmaktadır. Bunun gibi dedeler de bağlı oldukları ocağın dedeleri tarafından görülüp sorulmaktadırlar. Kişi Alevi dedesi de olsa bir yıllık yaptıklarının hesabını vermek zorundadır ve keyfi hareket edememektedirler. Böylece Alevi toplumu kendisinin geliştirdiği sosyal kontrol mekanizması ile üyelerini denetlemektedir.

Alevilikte dedelik kurumu, fertleri yargılayan ve adaleti sağlayan bir cemaat mahkemesi olduğu gibi aynı zamanda insanları bireysellikten kurtararak kuvvetli bir dayanışma meydana getiren manevi bir otoritedir. Bundan başka dedeler, özellikle cem törenleri ile talipleri eğitip, onlara cemaat kültürünü öğreterek ve benimseterek kültürleme ve eğitim fonksiyonlarını da yerine getirmektedirler.

Bu örgüt ve dayanışma günümüze kadar gelmiş, özellikle baskı dönemlerinde Alevi cemaati çok muazzam bir dayanışma içine girmiştir. Fakat şehirleşme ile sosyal kontrolün zayıflaması ve Cumhuriyet döneminde Alevi gruplarının kendilerini eskiye oranla daha fazla güvenlik içinde hissetmeleri sonucu, bu dayanışma ve bağlılığın azaldığına şahit oluyoruz. Yine de her şeye rağmen kalabalık Alevi gruplarının cemlerde biraraya gelmeleri nedeni ile Sünni gruplara göre daha fazla örgütlü ve dayanışma içinde buldukları söylenebilir.

Buna karşılık Sünni gruplarda böyle bir sosyal kontrol mekanizması bulunmadığı için, genellikle büyük-küçük belli değildir ve kim güçlü ise o haklıdır. Alevilerde olduğu gibi toplum içinde kişiye yanlışını söyleyecek ne bir büyük kişi ve ne de bir kurum bulunmaktadır. Bunun için en basit olaylar bile mahkemelere intikal etmekte ve mahkemeler, iş yoğunluğu sebebiyle başladıkları davaları zamanında sonuçlandıramamaktadır. Bu durum adaletin gecikmesine de neden olabilmektedir. Çubuk yöresinde yaptığımız araştırmada, Alevilerin aralarındaki pek çok problemi cemaat içinde çözdüklerini ve mahkemeye götürülen olayların son derece az olduğunu gördük. Bunun için Sünni toplumda da bu tip sosyal kontrol mekanizmalarının yeniden kurulması ve bunun yaşatılmasında zorunluluk olduğunu düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

1. Akçay, İlhan. Çubuk-Kalender Dede, Ankara,1969.
- 2.Bektaşoğlu, İsmail (Alevi Dedesi) İle Görüşme, Görüşen İbrahim Arslanoğlu, Ankara, 29.10.1998.
- 3.Dedeoğlu, Hasan. Özdemiroğlu, Halil (Alevi dedeleri) İle Görüşme, Görüşen İbrahim Arslanoğlu, Ankara, 7.11.1998.

- 4.Çağlayan, Alper. Cibali Sultan Evlâtlarından Seyit Süleyman. İstanbul, Seyit Süleyman Kültür ve Tanıtma Derneği, 1996.
- 5.Gülletutan, H. İbrahim (Alevi Dedesi) İle Görüşme, Görüşen İbrahim Arslanoğlu, Çubuk, 20.6.1998.
- 6.Güvenç, Mustafa (Alevi Dedesi) İle Görüşme, Görüşen İbrahim Arslanoğlu, Ankara, 2.12.1999.
- 7.Kuzukıran, Ahmet (Alevi Dedesi) İle Görüşme, Görüşen İbrahim Arslanoğlu, Çubuk-Kargın köyü, 18.3.1998.
- 8.Teberoğlu, Haydar. S. Mehmed Abdal Velayetnamesi, Ankara,1997.
- 9.-----S. Kalender Veli Velayetnamesi, Ankara, 1998.
- 10.-----S. Hacı Ali Türebî Veli Velayetnamesi, Ankara, 1999.
- 11.Yaman, Ali "Dünden Bugüne Kızılbaş Alevi Dedeleri", Pertev Naili Boratav'a Armağan, Ankara, Kültür Bakanlığı,1998.